

Edward Wiszniowski

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
e-mail: edward.wiszniowski@ue.wroc.pl

ROZLICZENIE NABYCIA UDZIAŁÓW FINANSOWANYCH DOTACJAMI RZĄDOWYMI – STUDIUM PRZYPADKU

SETTLEMENT OF SHARE PURCHASE FINANCED BY GOVERNMENT SUBSIDIES – CASE STUDY

DOI: 10.15611/pn.2018.524.13

JEL Classification: M40, M41, M48

Streszczenie: Jedną z form finansowego wsparcia działalności spółek innowacyjnych jest dotowanie ich działalności przez podwyższenie kapitałów własnych, co jest realizowane przez zakup udziałów lub akcji przez inne podmioty (spółki pośredniczące). Obowiązujące normy prawne rachunkowości nie precyzują sposobu rozliczania, ewidencji i prezentacji w sprawozdaniu finansowym spółek pośredniczących uzyskanych dotacji, a w praktyce można spotkać różne i często sprzeczne ze sobą sposoby podejścia do tego zagadnienia. W artykule wskazano, że zakup długoterminowych aktywów finansowych nie powinien być rozliczony przez przychody i podwyższać wynik finansowy jednostki w roku uzyskania dotacji, ale winien być rozliczany w czasie, przez okres utrzymywania udziałów w portfelu tych aktywów, w pozycji długoterminowych rozliczeń międzyokresowych przychodów, zaś dotacja nie powinna wywierać wpływu na wynik finansowy do czasu zbycia udziałów lub akcji.

Słowa kluczowe: rachunkowość, ewidencja księgowa, dotacje, długoterminowe aktywa finansowe.

Summary: One of the forms of financial support for the activity of innovative companies is subsidizing their operations by increasing their equity, which is accomplished by the purchase of shares or stocks by other entities (intermediary companies). The accounting standards applicable do not specify the manner of accounting, recording and presentation in the financial statements of the intermediaries of the subsidies obtained, and in practice there are various and often conflicting approaches to this issue. The article indicates that the purchase of long-term financial assets should not be settled by revenues and increase the entity's financial result in the year of the subsidy, but should be settled over time for the period of holding shares in the portfolio of these assets in the position of long-term accrued income, and the subsidy should not affect the financial result until the shares or the stocks are disposed of.

Keywords: accounting, accounting records, grants, long-term financial assets.

1. Wstęp

Ustawa o rachunkowości (UoR), jakkolwiek bardzo obszerna, wielokrotnie zmieniana¹, odwołująca się do Międzynarodowych (MSR/MSSF)² i Krajowych (KSR) Standardów Rachunkowości i o stopniu szczegółowości w wielu miejscach przypominającym instrukcję księgowania lub sporządzania sprawozdania finansowego, nie odnosi się jednoznacznie do wielu istotnych problemów spotykanych w praktyce. Jednym z takich nierozstrzygniętych dylematów jest sposób interpretacji, ewidencji oraz ujmowania w sprawozdaniu finansowym dotacji rządowych finansujących zakup udziałów lub akcji spółek innowacyjnych³ przez inne jednostki gospodarcze⁴. Wprawdzie MSR 20 „Dotacje rządowe oraz ujawnianie informacji na temat pomocy rządowej” poświęcony jest dotacjom, a art. 41 ust. 1 pkt 2 UoR opisuje m.in. przypadek otrzymania środków pieniężnych na nabycie lub wytworzenie środków trwałych, to jednak w żadnym z tych aktów nie można odnaleźć wskazówek co do sposobu ewidencji i rozliczania udziałów lub akcji nabytych w całości lub części ze środków pochodzących z dotacji. Zagadnienie to w sposób bezpośredni wiąże się tematyką kosztów, ponieważ każdy przychód lub przysporzenie majątkowe w jednostce powinny skutkować powstawaniem adekwatnych kosztów, co z kolei powinno wpływać na wynik finansowy podmiotu i jego kapitały własne.

Celem głównym artykułu jest omówienie i próba rozstrzygnięcia wskazanego powyżej problemu ewidencji, rozliczania, ujmowania i prezentacji w sprawozdaniu finansowym długoterminowych aktywów finansowych oraz dotacji jako źródła ich finansowania. Celem pośrednim pracy jest pokazanie potencjalnych ekonomicznych skutków braku jednoznacznych unormowań prawnych w jednostkach gospodarczych. Przy realizacji celów posłużono się przykładem z praktyki gospodarczej.

Uwzględniając podjętą tematykę, w niniejszym artykule postawiono następujące dwie hipotezy badawcze:

1. Dotacja, będąca bezzwrotną pomocą finansową na zakup udziałów lub akcji zaliczonych do długoterminowych aktywów finansowych, jako źródło finansowania powinna być ujęta w bilansie nabywcy w pozycji długoterminowych rozliczeń międzyokresowych przychodów.

2. Ewentualne koszty związane z trwałą utratą wartości tych składników majątkowych nie powinny oddziaływać na wynik finansowy jednostki w całym okresie utrzymywania nabytych udziałów w jej zasobach majątkowych.

¹ Między dniem wejścia w życie ustawy, tj. od 1 stycznia 1995 r., a 31 maja 2018 r. dokonano 74 zmian.

² W artykule używa się skrótu MSR/MSSF, ponieważ europejska norma prawna obejmuje zarówno Międzynarodowe Standardy Rachunkowości (MSR), jak i Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) [Rozporządzenie Komisji z 3 listopada 2008].

³ W odniesieniu do spółek innowacyjnych używano również pojęć: „beneficjenci dotacji” oraz „spółki startup”.

⁴ W przypadku tych jednostek stosowano zamiennie pojęcia „spółki pośredniczące” lub „inwestorzy”.

W celu zweryfikowania powyższych hipotez postawiono następujące pytania problemowe:

- Czy dotacja rządowa udzielona na zakup udziałów lub akcji jest dotacją do przychodów, czy też dotacją do aktywów?
- Kto w rzeczywistości ponosi ryzyko inwestycyjne w związku z zakupem udziałów lub akcji: podmiot udzielający dotacji, czy jednostka dokonująca zakupu udziałów (akcji)?
- Czy dotacja uzyskana na określony cel powinna być rozliczana metodą kapitałową, czy też metodą przychodów?
- W jaki sposób należy ewidencjonować w księgach rachunkowych inwestora koszty związane z ewentualną trwałą utratą wartości nabytych udziałów lub akcji ze środków dotacji?
- Kiedy zostaną uwidocznione w wyniku finansowym spółki pośredniczącej skutki uzyskanej dotacji?

Praca składa się z siedmiu części: wstępu, pięciu rozdziałów merytorycznych oraz zakończenia. Po wstępie, w rozdziale drugim przedstawiono istotę problemu, który jako jeden z dylematów rachunkowości znalazł swój finał na wokandzie jednego z sądów apelacyjnych. Wobec braku uregulowań prawnych w krajowych normach rachunkowości związanych z dotacjami rządowymi do zakupu udziałów w spółkach innowacyjnych, rozdział trzeci poświęcono MSR 20, omawiającemu tę kwestię. W rozdziale czwartym i piątym zaprezentowano sposób ewidencji zastosowany przez spółkę pośredniczącą w przekazaniu dotacji oraz zastrzeżenia biegłego rewidenta do jej sprawozdania finansowego. Wobec kontrowersyjnego zalecenia biegłego rewidenta w rozdziale szóstym podjęto próbę obiektywnego i merytorycznie poprawnego ujęcia zdarzeń gospodarczych w spółce pośredniczącej oraz sposób prezentacji tych zdarzeń w sprawozdaniu finansowym. W zakończeniu zamieszczono wnioski i postulaty będące efektem weryfikacji postawionych hipotez oraz osiągnięciem celu publikacji.

Zastosowane metody badawcze opierają się na studiach literatury, analizie obowiązujących aktów prawnych, a także na aktach postępowania prowadzonego przez jeden z sądów apelacyjnych. Dane pochodzące z akt sądowych nie mogły być przywołane jako dokumentacja źródłowa ze względu na tajemnicę postępowania. Artykuł opracowano według stanu prawnego na dzień 31.12.2015 r. ze względu na datę bilansową podaną w studium przypadku. Do 31.05.2018 r. stan prawny w zakresie omawianej problematyki nie uległ zmianie.

2. Przykład z praktyki gospodarczej

Jednym z impulsów pobudzających rozwój polskiej gospodarki w latach 2007-2013 był rządowy program o nazwie Innowacyjna Gospodarka⁵. Według stanu na

⁵ Pełna nazwa: Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka. W dalszej części niniejszego opracowania używano skrótu „POIG”.

31.12.2017 r. w ramach tego programu sfinansowano niespełna 21 tys. projektów o łącznej wartości ponad 78 mld zł, z czego dofinansowanie z Unii Europejskiej wyniosło niespełna 38 mld zł. W skład Innowacyjnej Gospodarki wchodziło m.in. „Działanie 3.1 – Inicjowanie działalności innowacyjnej”, które objęło łącznie 944 projekty o łącznej wartości 872 mln zł, z czego dofinansowanie z UE wyniosło ponad 709 mln zł. Inicjowanie działalności innowacyjnej mogło być przeznaczone na „na preinkubację oraz na inwestycje w nowo utworzone przedsiębiorstwa innowacyjne w formie objęcia ich udziałów” [PARP 2017].

W praktyce realizacja programu miała strukturę dwuszczeblową, nie licząc beneficjentów dotacji, ponieważ środki unijne i budżetowe były przekazywane do Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP), która po ocenie wniosków o dofinansowanie nie kierowała dotacji bezpośrednio do spółek innowacyjnych, ale do podmiotów pośredniczących, będących niezależnymi od PARP spółkami kapitałowymi. Podmioty te wcześniej dokonywały selekcji jednostek gospodarczych kwalifikujących się do dofinansowania (beneficjenci), a następnie, po akceptacji przez PARP list spółek innowacyjnych, środki pieniężne kierowane były na rachunki spółek pośredniczących, które dokonywały zakupu udziałów w spółkach innowacyjnych. Dotacje były bezwrotne pod warunkiem ich wykorzystania zgodnie z celami określonymi w umowach, utrzymywania nabytych udziałów lub akcji w portfelu długoterminowych aktywów finansowych przez okres nie dłuższy niż 10 lat, a także prawidłowości wykorzystania środków przez beneficjentów dotacji [Rozporządzenie z 2 kwietnia 2012]. Prawidłowość ta była monitorowana przez spółki pośredniczące w ten sposób, że jej przedstawiciele pełnili funkcje nadzorcze w spółkach innowacyjnych. Minimalny okres utrzymywania udziałów lub akcji był regulowany umowami i w opisanym przypadku wynosił 5 lat.

Inspiracją do napisania niniejszego artykułu stanowiło zlecenie sporządzenia opinii dla jednego z sądów apelacyjnych, który stanął m.in. przed dylematem oceny sposobu ewidencji i prezentacji w sprawozdaniu finansowym (w spółce pośredniczącej) źródła finansowania zakupu udziałów spółek innowacyjnych, co miało związek z koniecznością rozstrzygnięcia kwestii uchylecia uchwał podjętych przez zgromadzenie wspólników oraz oceny postępowania organów tego podmiotu. Spółka prowadziła rachunkowość opartą na przepisach krajowych.

Spór sądowy został zainicjowany przez jednego z mniejszościowych udziałowców, który zakwestionował niedochowanie zasady wiernego obrazu ekonomicznego w sprawozdaniu finansowym spółki za 2015 r., co miało związek z zastrzeżeniem biegłego rewidenta do sprawozdania finansowego za ten rok. Treść tego zastrzeżenia była następująca:

W związku z zawartą umową o dofinansowanie w ramach Działania 3.1 Inicjowanie działalności innowacyjnej osi priorytetowej 3, Spółka otrzymała w bieżącym okresie środki na wejścia kapitałowe do innych podmiotów w łącznej wysokości 10 mln zł i została w całości rozliczona przez wynik finansowy. Podejście wynikowe do powyższej umowy spowodowało zawyżenie wyniku finansowego za rok

obrotowy w kwocie 10 mln zł oraz zawyżenie aktywów netto w tej samej wysokości. Naszym zdaniem kwota zawyżenia aktywów netto powinna być prezentowana w bilansie w pasywach w pozycji fundusze specjalne.

Zarząd spółki nie dokonał korekty sprawozdania finansowego za 2015 r. i zarekomendował jego zatwierdzenie przez walne zgromadzenie udziałowców w kształcie przez siebie opracowanym. W uzasadnieniu swojego stanowiska zarząd stwierdził, że spółka

wykazała tę dotację poprzez rachunek zysków i strat, jako dotację otrzymaną w celu uzyskania składników majątkowych (w tym przypadku aktywów finansowych w postaci udziałów). Podejście takie wynika z faktu, iż spółka jest tzw. instytucją otoczenia biznesu i tego typu działalność, tj. pozyskiwanie środków zewnętrznych w celu uruchomienia innowacyjnych spółek, stanowiła jeden z przedmiotów prowadzonej działalności. Z kolei audytor wyszedł z założenia, że ten przedmiot działalności spółki powinien zostać wyłączony z rachunku zysków i strat, gdyż nie stanowi on przedmiotu naszej działalności. Tak więc środki na ten cel powinny zostać odseparowane od pozostałej działalności, tj. konsultingowej i data center. Dlatego zalecił prezentowanie środków dotacyjnych w pozycji „Fundusze specjalne”. Prezentacja jednak w pozycji „Fundusze specjalne”, tak jak zalecił audytor, klóciłaby się z gospodarczym obrazem przekazanych spółce dotacji z tego tytułu. Dotacje te mają charakter bezzwrotny, a ujęcie w ramach zobowiązań krótkoterminowych w funduszach specjalnych zmieniłoby postrzeganie tych środków przez odbiorcę sprawozdania⁶.

Dodać w tym miejscu należy, że zgodnie ze statutem spółki, zarząd po zakończeniu każdego roku obrotowego miał prawo złożenia wniosku, za pośrednictwem rady nadzorczej do walnego zgromadzenia udziałowców, o przyznanie 10-procentowej nagrody z zysku netto (zarząd liczył trzech członków, a udziałowcami spółki były instytuty naukowe, jeden z uniwersytetów, gmina miejska oraz prywatna spółka kapitałowa).

Opisany powyżej *casus* z praktyki gospodarczej nie zasługiwałby na uwagę, gdyby nie wspomniany wcześniej fakt, że krajowe i międzynarodowe normy prawne rachunkowości nie precyzują sposobu rozliczania, ewidencji i ujmowania dotacji finansujących zakup udziałów lub akcji w spółkach kapitałowych. Ponadto dokonane rozpoznanie w środowisku biegłych rewidentów pokazało brak jednolitego stanowiska w powyższej kwestii. Nie uwzględniając sugerowanego wcześniej przez biegłego rewidenta ujęcia dotacji w funduszach specjalnych oraz zastosowanego przez spółkę ujęcia dotacji przez wynik finansowy, a następnie w kapitale zapasowym, biegli rewidenci wskazywali na możliwość ujęcia dotacji bezpośrednio w funduszach rezerwowych lub w pozycji długoterminowych rozliczeń międzyokresowych przychodów.

Zasygnalizowany problem należało uznać za istotny nie tylko z powodu rozbieżności stanowisk biegłych rewidentów, ale przede wszystkim z tego względu, że wyroki i postanowienia sądów apelacyjnych, wobec braku jednoznacznych norm

⁶ Cytaty z opinii biegłego rewidenta i odpowiedzi dyrektora finansowego spółki pośredniczącej na pytania zadane przez mniejszościowego udziałowca spółki.

prawnych, obok Sądu Najwyższego, kształtują linię orzecniczą m.in. w sprawach gospodarczych i karno-gospodarczych, stanowiąc wyznacznik postępowania dla podobnych spraw w przeszłości.

3. Rozliczenie dotacji według MSR 20

Jednostki podlegające przepisom ustawy o rachunkowości są zobowiązane stosować przyjęte zasady (politykę) rachunkowości, rzetelnie i jasno przedstawiając sytuację majątkową, finansową oraz wynik finansowy, przy czym przez pojęcie przyjętych zasad (polityki) rachunkowości należy rozumieć wybrane i stosowane przez jednostkę rozwiązania dopuszczone ustawą, w tym także określone w MSR, zapewniające wymagana jakość sprawozdań finansowych [UoR, art. 3 ust. 1 pkt 11 oraz art. 4 ust. 1].

Aktem normatywnym regulującym problematykę dotacji jest Międzynarodowy Standard Rachunkowości 20 „Dotacje rządowe oraz ujawnianie informacji na temat pomocy rządowej” [Rozporządzenie Komisji z 3 listopada 2008]. W myśl tego standardu, przez pojęcie dotacji rządowej należy rozumieć pomoc rządową, która przybiera formę przekazania jednostce gospodarczej środków w zamian za spełnienie przez nią w przeszłości lub przyszłości określonych warunków związanych z jej działalnością operacyjną. Standard wyróżnia dwa rodzaje dotacji:

- dotacje do aktywów, które są dotacjami rządowymi, których udzieleniu towarzyszy podstawowy warunek mówiący o tym, że jednostka kwalifikująca się do ich otrzymania powinna zakupić, wytworzyć lub w inny sposób pozyskać długoterminowe aktywa trwałe,
- dotacje do przychodu, które określone zostały na zasadzie antonimu, a więc są nimi te dotacje, które nie są dotacjami do aktywów.

Zakup udziałów lub akcji spółek nieprzeznaczonych do obrotu jest bez wątpienia transakcją, której celem jest m.in. uzyskanie wpływu na politykę operacyjną i finansową jednostki. Składniki te powinny być ujmowane w grupie aktywów trwałych w pozycji „Długoterminowe aktywa finansowe”. Ten sposób prezentacji nie powinien budzić żadnych kontrowersji.

MSR 20 w pkt 13 podaje, że istnieją dwie metody rozliczania dotacji rządowych: metoda kapitałowa, zgodnie z którą dotacja nie jest ujmowana (cyt.) „w ramach zysków i strat lub stratą” oraz metoda przychodów, zgodnie z którą dotacja jest ujmowana w zysku lub stracie na przestrzeni jednego lub większej ilości okresów. Należy przy tym zauważyć, że standard w sposób pośredni określa zastosowanie jednej z metod, ponieważ wskazuje jedynie „argumenty przemawiające” za zastosowaniem jednego z poniższych podejść (tabela 1).

W świetle przedstawionych powyżej argumentów podanych w MSR 20, w odniesieniu do dotacji finansujących zakup udziałów lub akcji zastosowanie powinna mieć metoda kapitałowa. Zakup ten nie generował bowiem wydatków z zasobów majątkowych spółki pośredniczącej, ale był jedynie przemieszczeniem środków pieniężnych z PARP do spółek innowacyjnych, będących beneficjentami dotacji.

Tabela 1. Metody rozliczania dotacji rządowych wg MSR 20

Metoda kapitałowa	Metoda przychodów
Argumenty przemawiające za zastosowaniem jednej z metod:	
<p>a) Dotacje rządowe są narzędziem finansowania i jako takie należy je prezentować w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, a nie ujmować w zysku lub stracie celem kompensowania pozycji kosztów, które te dotacje finansują. Ponieważ nie oczekuje się spłaty dotacji, powinny być one ujęte poza zyskami i stratami.</p> <p>b) Ujmowanie dotacji rządowych w zysku lub stracie jest niesłuszne z tego względu, iż nie zostały one zarobione przez jednostkę, lecz stanowią formę zachęty dostarczonej przez rząd, z czym nie jest związane ponoszenie odnośnych kosztów.</p>	<p>a) Ponieważ dotacje rządowe stanowią wpływy pochodzące z innego źródła aniżeli akcjonariuszy/udziałowców, dlatego też nie powinny być bezpośrednio ujmowane w kapitale własnym, lecz należy je ujmować w zysku lub stracie w odpowiednich okresach.</p> <p>b) Dotacje rządowe rzadko są bezinteresowne. Jednostka uzyskuje je dzięki spełnieniu związanych z nimi warunków i wywiązaniu się z przewidywanych obowiązków. Dlatego dotacje rządowe należy ujmować w zysku lub stracie w poszczególnych okresach, w których jednostka ujmuje w kosztach okresu odnośne koszty, które dotacje mają w zamierzeniu kompensować.</p> <p>c) Ponieważ podatek dochodowy oraz inne podatki rozlicza się jako koszty, uwzględnienie w zysku lub stracie dotacji rządowych wydaje się logiczne, gdyż są one przejawem stosowanej polityki fiskalnej.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie MSR 20.

Ponadto, instytucja przekazująca dotację nie oczekiwała jej spłaty, stąd nieuzasadnione byłoby wskazanie, w roku nabycia udziałów, kapitałów własnych jako źródła finansującego zakup. Z ewidencyjnego i bilansowego punktu widzenia w spółce pośredniczącej zakup udziałów w spółkach innowacyjnych był operacją aktywną, polegającą na zamianie otrzymanych środków pieniężnych na długoterminowe aktywa finansowe.

Odnosząc się do stwierdzenia z MSR 20 określającego dotację jako „formę zachęty dostarczonej przez rząd”, w rozpatrywanym przykładzie z wysokim prawdopodobieństwem można założyć, że brak rządowego wsparcia kapitałowego nie skutkowałby zakupem udziałów spółek innowacyjnych ze względu na zbyt wysokie ryzyko takiej inwestycji, leżące po stronie inwestorów funkcjonujących w warunkach rynkowych. Według S. Rogozińskiego, ryzyko straty oczekiwanej w spółkach *startup* przy wymaganej stopie zwrotu 50-70% w 2015 r. wynosiło 53% [Rogoziński 2016]. W Stanach Zjednoczonych wskaźnik „przeżywalności” spółek typu *startup* w 2016 r. wynosił około 20%, a dwa lata wcześniej zaledwie 11% [Bagiński 2017].

Wobec wysokiego ryzyka zagrożenia kontynuacji działalności spółek innowacyjnych w pierwszych latach działalności, z księgowego punktu widzenia należało przewidywać wysokie ryzyko tworzenia odpisów z tytułu trwałej utraty wartości

udziałów. Wprawdzie w roku dokonywania inwestycji sytuacja majątkowa i finansowa beneficjentów dotacji mogła być zadowalająca, bo zostały one wsparte dotacjami, to jednak z uwagi na wysokie ryzyko inwestycyjne i konieczność utrzymania udziałów w portfelu długoterminowych aktywów finansowych przez okres co najmniej 5 lat, uznanie dotacji w roku jej uzyskania jako pozostałych przychodów operacyjnych nie było prawidłowe.

4. Rozwiązanie ewidencyjne zastosowane przez spółkę pośredniczącą

W zaprezentowanym przykładzie biegły rewident stwierdził, że badana spółka pośrednicząca rozliczyła przez wynik finansowy w całości otrzymaną dotację w wysokości 10 mln zł, co spowodowało jego zawyżenie również o 10 mln zł⁷.

Na rys. 1 odtworzono zasadę ewidencji księgowej zakupu udziałów w spółkach innowacyjnych, zakładając, że wszystkie udziały zostały nabyte w jednej (zbiorczej) operacji gospodarczej. Takie założenie miało na celu uzyskanie przejrzystości i czytelności zapisów księgowych. Do końca roku obrotowego (2015 r.) nie wystąpiły przesłanki związane z aktualizacją wartości nabytych długoterminowych aktywów finansowych. Koszty nabycia udziałów w spółce pośredniczącej nie wystąpiły, ponieważ transakcje odbywały się bez pośrednictwa biura maklerskiego lub zewnętrznej kancelarii prawnej, a treść umów opierała się na opracowanych przez PARP umowach wzorcowych.

Operacje gospodarcze:

1) WB – wpływ dotacji na rachunek bankowy spółki pośredniczącej. Drugostronnie środki pieniężne zostały ujęte na koncie rozliczeniowym dotacji. Nie powinno to być konto rozrachunków (tutaj: zobowiązanie wobec PARP), ponieważ dotacja nie podlegała zwrotowi pod warunkiem jej wykorzystania zgodnie z celem określonym w umowie, czego nie można było zakładać po podpisaniu umowy, a przed zapłatą za udziały.

2) PK – zakup udziałów w spółkach *startup*. Pojęcie zakupu udziałów w tej operacji nie powinno być rozumiane jako zapłata za udziały, lecz jako deklaracja zapłaty (umowa z beneficjentami dotacji zawierająca termin zapłaty). W księgach rachunkowych spółki pośredniczącej udziały powinny być ujęte na koncie długoterminowych aktywów finansowych, a w sprawozdaniu finansowym po stronie aktywów trwałych. Z uwagi na to, że zapłata za udziały nie została jeszcze dokonana, drugostronnie fakt zakupu udziałów ujęto na koncie pozostałych rozrachunków. W sprawozdaniu finansowym zapis ten odpowiadałby po stronie pasywów bilansu pozycji „Inne zobowiązania wobec pozostałych jednostek – spółki innowacyjne” (w grupie zobowiązań krótkoterminowych).

⁷ W rzeczywistości wynik finansowy był nieznacznie wyższy.

5) PK – przeksięgowanie pozostałych przychodów operacyjnych na wynik finansowy (zysk odpowiadający kwocie dotacji).

6) Przeksięgowanie zysku (netto⁸) zgodnie z uchwałą zgromadzenia wspólników: 6a) na nagrody dla członków zarządu (15% zysku netto) oraz 6b) na kapitał zapasowy (85% zysku netto).

7) Zarachowanie nagrody dla członków zarządu na konto rozrachunków.

8) PK – obliczenie zaliczki na podatek dochodowy od nagrody dla członków zarządu PIT, 18% [Ustawa z 26 lipca 1991, art. 12 ust. 1].

9) WB – wypłata nagrody dla członków zarządu (kwota netto).

10) WB – zapłata zaliczki na podatek dochodowy od nagrody dla członków zarządu.

11) PK – przeksięgowanie części zysku netto na kapitał zapasowy.

Przyjętego przez spółkę sposobu ewidencji w księgach rachunkowych oraz prezentacji dotacji do aktywów i skutków jej uzyskania w sprawozdaniu finansowym nie można uznać za prawidłowe. Wynika to co najmniej z czterech niżej wymienionych przesłanek:

1. Braku neutralności dotacji w relacji do wyniku finansowego, którego wysokość odpowiada kwocie udzielonej dotacji. Zastosowany sposób ewidencji jednoznacznie wskazuje na to, że spółka pośrednicząca uznała, że to ona jest beneficjentem pomocy udzielonej przez PARP, a nie spółki innowacyjne. Nie było to zgodne ze stanem faktycznym.

2. Wysokiego prawdopodobieństwa utraty wartości udziałów spółek innowacyjnych po dniu bilansowym, co było ściśle związane z obowiązkiem kilkuletniego utrzymywania udziałów w portfelu długoterminowych aktywów finansowych. Spółka pośrednicząca nie była w stanie udowodnić, że spółki innowacyjne w kolejnych latach sprawozdawczych będą rentowne, a ich działalność nie będzie zagrożona. Z finansowego punktu widzenia oznaczało to założenie, że w kolejnych latach nie wystąpią warunki wymuszające utworzenie odpisów aktualizujących wartość udziałów, które obciążą pozostałe koszty operacyjne. Stan ten stwarzał istotne zagrożenie dla stabilności kapitałów własnych jednostki w kolejnych latach w porównaniu z wykazanymi na koniec roku obrotowego (2015). W rzeczywistości ryzyko inwestycyjne, które ponosiłaby spółka pośrednicząca, gdyby nabyła udziały z własnych zasobów, zostało zniwelowane przez środki pieniężne pochodzące z dotacji.

3. Nieprawdziwego wykazania w pasywach bilansu źródła finansowania długoterminowych aktywów finansowych. Zaliczenie części wyniku finansowego do kapitału zapasowego spowodowało pominięcie dotacji jako faktycznego źródła finansującego nabyte udziały. Zauważyć również należy, że wzrost kapitału zapasowego jest nieadekwatny do zysku netto równoważnego uzyskanej dotacji.

⁸ Zwolnienie przedmiotowe z podatku dochodowego od osób prawnych na podstawie art. 17 ust. 1 pkt 21 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych [Ustawa z 15 lutego 1992].

4. Potraktowania dotacji przez zarząd spółki pośredniczącej jako podstawy do uzyskania nagrody. Jeżeli przyjąć, że stan początkowy środków pieniężnych na rachunku bieżącym spółki pośredniczącej był równy zero, a dotacja w 100% została wykorzystana zgodnie z przeznaczeniem, co faktycznie miało miejsce, wówczas w celu wypłaty nagrody członkom zarządu (1,5 mln zł) spółka zmuszona byłaby skorzystać z zewnętrznego finansowania, co wpłynęłoby negatywnie na wynik finansowy przyszłych okresów (stan końcowy środków pieniężnych na rachunku bankowym).

5. Zalecenie biegłego rewidenta

Biegły rewident badający sprawozdanie finansowe spółki pośredniczącej zawarł w opinii zastrzeżenie dotyczące rozliczenia dotacji przez wynik finansowy. Zdaniem biegłego, kwota zawyżenia aktywów netto, odpowiadająca wynikowi finansowemu, powinna być wykazana po stronie pasywów bilansu w pozycji „Fundusze specjalne”, które umiejscowione są w grupie zobowiązań krótkoterminowych. Zapis ten nie znajduje jednak logicznego lub merytorycznego uzasadnienia.

Po pierwsze, fundusze specjalne stanowią element zobowiązań krótkoterminowych (poz. B.III.4 załącznika nr 1 do UoR). Dla odbiorcy sprawozdania finansowego spółki pośredniczącej oznaczałoby to wymagalność tego zobowiązania w okresie do 1 roku. Zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 20 UoR, przez pojęcie zobowiązań rozumie się wynikający z przeszłych zdarzeń obowiązek wykonania świadczeń o wiarygodnie określonej wartości, które spowodują wykorzystanie już posiadanych lub przyszłych aktywów jednostki. W sytuacji gdy po przeprowadzonych kontrolach wykorzystania dotacji nie zaistniały przesłanki jej zwrotu w części lub całości, prezentacja dotacji w pozycji zobowiązań nie znajduje żadnego uzasadnienia.

Po drugie, ujęcie dotacji jako krótkoterminowego zobowiązania spowodowałoby znaczący dysonans między terminami zapadalności aktywów, którymi były długoterminowe aktywa finansowe, a wymagalnością krótkoterminowych pasywów, którymi są fundusze specjalne.

Po trzecie, na dzień bilansowy fundusze specjalne podają zarezerwowane na ściśle określone cele i zarządzane przez jednostkę środki pochodzące głównie z obciążeń kosztów jednostki i podziału jej zysku, niezaliczone jednak do kapitału własnego. Fundusze te tworzy się i wydatkuje stosownie do zasad określających ich przeznaczenie. Do funduszy specjalnych zalicza się w szczególności:

- zakładowy fundusz świadczeń socjalnych (ZFŚS),
- zakładowy fundusz rehabilitacji osób niepełnosprawnych (ZFRON),
- fundusz rekultywacji tworzony ustawowo przez jednostki zobowiązane do rekultywacji gruntów, których rolnicza lub leśna wartość użytkowa została zdegradowana lub zdewastowana na skutek działalności przemysłowej,
- fundusz remontowy zasobów mieszkaniowych tworzony przez spółdzielnie mieszkaniowe [Fedak (red.) 2015].

Na rys. 2 przedstawiono istotę zastrzeżenia biegłego rewidenta w ujęciu ewidencyjnym.

Rachunek bankowy		Rozliczenie dotacji		Długoterminowe aktywa finansowe	
1)	10 000	10 000	3)	4)	10 000
	10 000	10 000			10 000
	=	=			0
					10 000 (Sk)
Pozostałe rozrachunki		Fundusze specjalne			
3)	10 000	10 000	2)	4)	10 000
	10 000	10 000			0
	=	=			10 000
(Sk)		(Sk)	(Sk)		

Rys. 2. Schemat ewidencji operacji gospodarczych związanych z otrzymaniem dotacji w wariantcie rekomendowanym przez biegłego rewidenta (wartości w tys. zł)

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 2. Argumenty przemawiające przeciwko zastosowanym przez spółkę i proponowanym przez biegłego rewidenta rozwiązaniom ujęcia źródła finansowania zakupu udziałów w spółkach *startup*

Spółka pośrednicząca (rozliczenie dotacji przez wynik finansowy roku, w którym otrzymano dotację)	Biegły rewident (prezentacja zawyżonych aktywów netto w funduszach specjalnych)
1. Brak neutralności dotacji w relacji do wyniku finansowego.	1. Brak prawnego umocowania dotacji jako możliwego zewnętrznego źródła finansowania udziałów.
2. Inwestycja długoterminowa, którą był zakup udziałów, została rozliczona w przychodach w jednym roku obrotowym.	2. Fundusze specjalne są elementem zobowiązań krótkoterminowych. Dotacja po jej przedmiotowym rozliczeniu nie była zobowiązaniem jednostki.
3. Wyłączne przypisanie korzyści ekonomicznych wynikających z nabycia udziałów bez uwzględniania możliwych kosztów w kolejnych okresach sprawozdawczych (aktualizacja wartości).	3. Brak czasowej adekwatności długoterminowych aktywów finansowych w relacji do krótkoterminowych zobowiązań, których elementem są fundusze specjalne.
4. Zawyżenie kapitałów własnych na koniec roku obrotowego przy jednoczesnym narażeniu tych kapitałów na obniżenie w kolejnych sprawozdawczych.	4. Sposób tworzenia funduszy specjalnych nie ma związku z finansowaniem zewnętrznym, ponieważ środki funduszy specjalnych pochodzą z obciążeń kosztów lub ewentualnie z podziału zysku.
5. Wskazanie kapitałów własnych jako źródła finansowania zakupu udziałów.	5. Cel tworzenia funduszy specjalnych nie ma związku z działalnością inwestycyjną jednostki, lecz najczęściej z działalnością socjalną.

Źródło: opracowanie własne.

Pierwsze trzy operacje gospodarcze są identyczne jak na rys. 1. Czwarta operacja dotyczy rozliczenia dotacji w korespondencji ze źródłem finansowania, które – zdaniem biegłego rewidenta – powinny stanowić fundusze specjalne. Poza intencją oddzielenia dotacji od wyniku finansowego, stanowiącego w konsekwencji część kapitałów własnych, trudno doszukać się przesłanek przemawiających za prawidłowością wskazania funduszy specjalnych jako źródła finansującego zakup udziałów w spółkach innowacyjnych.

W ramach podsumowania w tabeli 2 przedstawiono argumenty przemawiające przeciwko zastosowanemu przez spółkę pośredniczącą rozliczeniu dotacji przez wynik finansowy oraz stanowisku biegłego rewidenta, który uznał, że zawyżona kwota aktywów netto powinna być ujęta w bilansie w funduszach specjalnych.

6. Propozycja rozwiązania problemu

Aby w sposób obiektywny i merytorycznie poprawny ująć zdarzenia opisywane w niniejszym artykule, ekonomiczny ich skutek w sprawozdaniu finansowym (tutaj: za 2015 r.) powinien spełniać łącznie przynajmniej trzy z następujących warunków:

1. Dotacja uzyskana przez spółkę pośredniczącą na zakup udziałów powinna – jako bezzwrotne źródło finansowania – stanowić długoterminowy element pasywów obcych. Warunek ten jest niezbędny, aby uwzględnić w sprawozdaniu przedmiotową współmierność długoterminowych aktywów finansowych i odpowiadających im źródeł finansowania niezaliczonych do zobowiązań i kapitałów własnych.

2. Dotacja, jako źródło finansowania, w całym okresie utrzymywania udziałów w portfelu długoterminowych aktywów finansowych powinna neutralizować koszty (pozostałe koszty operacyjne) mające związek z ewentualnymi odpisami aktualizującymi wartość udziałów spółek *startup*. Innymi słowy, otrzymane przez spółkę pośredniczącą bezzwrotne dofinansowanie powinno stanowić bufor zapobiegający obniżeniu wyników finansowych kolejnych okresów wypracowanych przez jednostkę niezależnie od posiadania udziałów.

3. Okres wykazywania w bilansie długoterminowych źródeł finansowania powinien być adekwatny, tzn. nierozzerwalnie powiązany z okresem utrzymywania udziałów przez spółkę pośredniczącą w poszczególnych spółkach innowacyjnych (współmierność czasowa).

Konstrukcja niniejszego artykułu w pewnym stopniu musiała odbiegać od kanońców obowiązujących przy pisaniu artykułów naukowych. Wynikało to z przykładu inspirującego podjętą problematykę, a także z faktu, że opinia w postępowaniu sądowym⁹, w odróżnieniu od opinii biegłego rewidenta, podlega ocenie przez sąd na podstawie art. 233 Kodeksu postępowania cywilnego (kpc), znanym również pod nazwą „zasady swobodnej oceny dowodów” [Ustawa z 17 listopada 1964]. W myśl tego przepisu, sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania,

⁹ W zaprezentowanym przykładzie było to postępowanie cywilne.

na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego. Warto tutaj zauważyć, że osoby stanowiące skład sędziowski nie muszą i najczęściej nie są specjalistami w określonej dziedzinie wiedzy, która podlega rozstrzygnięciu. Ponadto przepisy kodeksu postępowania cywilnego lub karnego w żaden sposób nie precyzują sposobu oceny opinii biegłych¹⁰. W tej sytuacji jedną ze wskazówek oceny opinii przedkładanych sądom jest wyrok Sądu Najwyższego z 2002 r., w którym stwierdzono m.in., że szczególnymi kryteriami oceny dowodu z opinii biegłego sądowego są: poziom wiedzy biegłego, podstawy teoretyczne opinii, sposób motywowania sformułowanego w niej stanowiska oraz stopień stanowczości wyrażonych w niej ocen, a także zgodność z zasadami logiki i wiedzy powszechnej [Wyrok SN z 15 listopada 2002]. Z praktyki autora niniejszego opracowania wynika, że najlepiej jest wówczas, gdy powyższe kryteria są wsparte obowiązującymi przepisami prawa, a w przypadku ich braku ważne jest takie formułowanie zwrotów i konkluzji, aby były zrozumiałe dla składu sędziowskiego. Wymusza to na autorze opracowania nie tylko posiadanie wiedzy teoretycznej z danej dziedziny, ale także szczególnie staranne przeanalizowanie norm prawnych związanych z danym zagadnieniem.

Normą prawną spełniającą podane wcześniej trzy warunki łączne opisywanych zdarzeń gospodarczych jest art. 41 ust. 1 i 2 ustawy o rachunkowości, który odnosi się do rozliczeń międzyokresowych przychodów. W przepisie tym nie wymieniono wprawdzie przypadku nabycia udziałów lub akcji w spółkach kapitałowych za środki pochodzące z dotacji, ale zawiera on dwie wskazówki, które przesądzą o prawidłowości zastosowania powyższej normy do omawianego przypadku.

Pierwsze, co należy zauważyć, to użyty przez ustawodawcę zwrot „w szczególności”, który oznacza przykładowy katalog stosowania rozliczeń międzyokresowych. Katalog ten nie jest zamknięty, a przykłady wymienione w art. 41 ust. 1 pkt 2 UoR co do przedmiotu i zakresu stosowania nie odbiegają od przypadku nabycia długoterminowych aktywów finansowych z udziałem dotacji¹¹.

Drugą wskazówką jest odwołanie zamieszczone w art. 41 UoR do zasady ostrożności (art. 7 ust. 1 UoR), która wymaga, aby poszczególne składniki aktywów i pasywów były wyceniane przy zastosowaniu rzeczywiście poniesionych na ich nabycie kwot, przy czym bez względu na wysokość wyniku finansowego należy uwzględnić w szczególności:

- a) zmniejszenia wartości użytkowej lub handlowej składników aktywów,
- b) wyłącznie niewątpliwe pozostałe przychody operacyjne i zyski nadzwyczajne,
- c) wszystkie poniesione koszty operacyjne i straty nadzwyczajne,
- d) rezerwy na znane jednostce ryzyko, grożące straty oraz skutki innych zdarzeń.

¹⁰ Jedynym wymogiem jest uzasadnienie opinii, co wynika z art. 285 § 1 kpc.

¹¹ W ustawie mowa jest o środkach pieniężnych otrzymanych na sfinansowanie nabycia lub wytworzenia środków trwałych, środków trwałych w budowie oraz prac rozwojowych, jeżeli nie zwiększają one kapitałów własnych. Zaliczone do rozliczeń międzyokresowych przychodów kwoty zwiększają stopniowo pozostałe przychody operacyjne, równoległe do odpisów amortyzacyjnych lub umorzeniowych od środków trwałych lub kosztów prac rozwojowych sfinansowanych z tych źródeł.

Wspomniana wcześniej współmierność przedmiotowa wynika z wymogu kompletnego ujęcia ogółu zdarzeń gospodarczych występujących w danym roku obrotowym. Powoduje to konieczność wyodrębnienia z tych zdarzeń tych, które kształtują wynik finansowy danego okresu. Jeżeli zatem spółka pośrednicząca nabyła udziały w 2015 r. i zaliczyła całość finansującej je dotacji do przychodów w tym okresie, to nie uwzględniła możliwych przyszłych kosztów związanych z utratą ich wartości w przyszłości. Działanie takie należy uznać za sprzeczne z zasadami współmierności i ostrożności.

Nabywając udziały w spółkach *startup* za środki pochodzące z dotacji rządowej, spółka pośrednicząca nie ponosiła żadnego ryzyka związanego z wysokim prawdopodobieństwem utraty ich wartości. Innymi słowy, w przypadku zagrożenia lub rzeczywistego ekonomicznego lub/i prawnego bankructwa/upadłości tych spółek koszt związany z utratą wartości udziałów nie powinien obciążać kosztów spółki pośredniczącej, ponieważ nie partycypowała ona w zakupie tych udziałów. W przypadku częściowego dotowania obciążenie pozostałych kosztów operacyjnych powinno być proporcjonalne do struktury finansowania. Oznacza to, że dotacja powinna być neutralna z punktu widzenia wyniku finansowego nabywcy udziałów.

Analizując konieczność dochowania zasady współmierności czasowej, przyjęto następujący tok rozumowania. Skoro nabyte przez spółkę pośredniczącą udziały wykazywane są po stronie aktywów jako długoterminowe aktywa finansowe, a źródłem ich finansowania byłyby długoterminowe rozliczenia międzyokresowe przychodów, to okres wykazywania tych źródeł powinien być taki sam, jak okres wykazywania udziałów w portfelu długoterminowych aktywów finansowych. Tylko w przypadku zbycia udziałów osiągnięta cena sprzedaży powinna być ujęta w pozostałych przychodach operacyjnych. Działanie to powinno być niezależne od możliwych do uzyskania przez spółkę pośredniczącą dywidend lub innych korzyści zaliczonych do przychodów finansowych.

Aby pokazać neutralność dotacji w relacji do wyniku finansowego, a tym samym do kapitałów własnych, przyjęto stan początkowy tych kapitałów równy 3000 tys. zł. Założono również, że w 2015 r. nie zaistniały przesłanki zobowiązujące spółkę pośredniczącą do aktualizacji wartości nabytych aktywów finansowych. Było to założenie słuszne, ponieważ dokapitalizowane spółki innowacyjne wykazywały dostatecznie dobrą sytuację finansową, co upoważniało do przyjęcia założenia możliwości kontynuowania działalności przez te podmioty w kolejnym roku obrotowym.

Operacje gospodarcze do rys. 3 (poz. 1-3: szczegółowe objaśnienia jak do rysunku 1):

- 1) WB – wpływ dotacji na rachunek bankowy w kwocie 10 000 tys. zł,
- 2) PK – podpisanie umowy ze spółkami innowacyjnymi na zakup ich udziałów,
- 3) WB – zapłata za udziały,
- 4) PK – rozliczenie finansowe dotacji. Kwota nierozliczonej dotacji (operacja 1 na koncie „Rozliczenie dotacji”) zostaje rozliczona w korespondencji z kontem „Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe przychodów”, które zapewnia

Rachunek bankowy		Rozliczenie dotacji		Długoterminowe aktywa finansowe	
1)	10 000	3)	10 000	1)	10 000
	10 000		10 000		
	=		=		
Pozostałe rozrachunki		Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe przychodów		Pozostałe przychody operacyjne	
3)	10 000	2)	10 000		
	10 000		10 000		
	=		=		
Pozostałe koszty operacyjne		Wynik finansowy		Kapitał (fundusz) własny (tutaj: kapitał podstawowy)	
					3 000 Sp)
					3 000
				Sk)	3 000

Rys. 3. Schemat operacji gospodarczych związanych z otrzymaniem dotacji i zakupem udziałów w spółkach innowacyjnych wg stanu na dzień 31.12.2015 r. (wartości w tys. zł)

Źródło: opracowanie własne.

zachowanie współmierności przedmiotowej i czasowej. Warto w tym miejscu zauważyć brak operacji na kontach pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych, a tym samym na koncie wyniku finansowego za 2015 r., ponieważ nie zaistniały przesłanki związane z koniecznością aktualizacji wartości udziałów w spółkach innowacyjnych. W konsekwencji zmiany w kapitale własnym spółki pośredniczącej zależą wyłącznie od operacji gospodarczych niezwiązanych z zakupem udziałów.

Aby prześledzić możliwy skutek zmiany utraty wartości udziałów w spółkach *startup*, przyjęto, że w kolejnym roku obrotowym, tj. 2016, jedna lub kilka spółek innowacyjnych wykazywało na tyle znaczące straty i niekorzystne inne mierniki finansowe (np. przewaga zobowiązań nad wartością majątku, utrata zdolności do regulowania zobowiązań pieniężnych itp.), że kontynuowanie działalności przez ten podmiot lub podmioty było ekonomicznie nieuzasadnione. W związku z powyższym właściwy sąd gospodarczy, na wniosek zarządów spółek innowacyjnych, ogłosił ich upadłość. W powyższych okolicznościach spółka pośrednicząca zmuszona byłoby dokonać aktualizacji wartości posiadanych udziałów w spółkach *startup* (rys. 4).

Operacje gospodarcze do rysunku 4:

5) Wartość posiadanych udziałów w spółkach innowacyjnych wymagających aktualizacji wartości:

nansowych. W kolejnych latach ewidencja trwałej utraty wartości udziałów powinna odbywać się na tych samych zasadach do czasu ich zbycia.

7. Zakończenie

Jedną z form równoczesnego wspierania przedsiębiorczości i innowacyjności krajowych jednostek gospodarczych jest ich dokapitalizowanie przez inne podmioty pośredniczące między agencją rządową a beneficjentami dotacji. Zjawisku temu, w przypadku podmiotów pośredniczących, mogą towarzyszyć przypadki subiektywnego potraktowania dotacji, polegającego na niewłaściwej ewidencji.

Inwestycje w akcje lub udziały spółek innowacyjnych są przedsięwzięciami długoterminowymi i powinny być rozliczane przez okres odpowiadający kapitałowemu zaangażowaniu spółek pośredniczących, chociaż źródło pochodzenia tego kapitału nie jest umiejscowione w tych jednostkach, ale w instytucjach realizujących rządowe programy wsparcia określonych działalności beneficjentów. W artykule przedstawiono argumenty wskazujące, że dotacja, będąca pomocą finansową dla spółek innowacyjnych, w spółkach pośredniczących, nabywających udziały w tych podmiotach, powinna być ujmowana w pozycji długoterminowych rozliczeń międzyokresowych przychodów (hipoteza 1). Taki sposób ewidencji nie wpływa na poziom wyniku finansowego wykazywanego przez inwestorów, co zapobiega tym samym możliwości podziału zawyżonego o dotację wyniku finansowego.

Dotacja do zakupu udziałów lub akcji jest dotacją do aktywów i powinna być rozliczana metodą kapitałową. Podmioty dokonujące zakupu udziałów są świadome, że dokonywane transakcje charakteryzują się wysokim lub podwyższonym ryzykiem inwestycyjnym, ale w rzeczywistości, wskutek uzyskania bezzwrotnego wsparcia finansowego, ryzyko to jest ponoszone przez instytucję dotującą. Rozliczenie dotacji przez wynik finansowy roku, w którym spółka pośrednicząca uzyskała dotację, powoduje nie tylko zawyżenie tego wyniku, ale stwarza zagrożenie dla wyników finansowych okresów przyszłych, ponieważ w tej sytuacji pomijane są wysoce prawdopodobne koszty związane z trwałą utratą wartością nabytych udziałów. Działanie takie stoi w sprzeczności z celem dotacji, będącej buforem zapobiegającym niekorzystnym zmianom wartości nabytych udziałów (hipoteza 2).

Wobec istniejących w obecnych uwarunkowaniach prawnych rachunkowości, możliwości subiektywnego traktowania dotacji na zakup długoterminowych aktywów finansowych spółek innowacyjnych, które zaliczane są do spółek wysokiego ryzyka, a także niejednoznacznych interpretacji co do ujmowania dotacji jako źródła finansowania, postuluje się rozważenie podjęcia stanowiska w tej sprawie przez Komitet Standardów Rachunkowości lub opracowania nowego Krajowego Standardu Rachunkowości.

Literatura

- Bagiński K., 2017, *To nieprawda, że 9 na 10 start-upów upada. Obalamy słynny mit*, <http://innpoland.pl/132839,to-nieprawda-ze-9-na-10-start-upow-upada-jesli-twoj-projekt-ma-rece-i-nogi-przezyjesz> (15.02.2018).
- Fedak Z. (red.), 2015, *Zamknięcie roku 2015*, Wydawnictwo „Rachunkowość”, Warszawa.
- PARP, 2017, Inicjowanie działalności innowacyjnej Program Operacyjny – Innowacyjna Gospodarka Działanie 3.1, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, <http://poig.parp.gov.pl/index/index/589> (21.05.2018).
- Rogoziński S., 2016, *Zarządzanie ryzykiem inwestycji venture capital w Polsce*, praca doktorska napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. K. Jajugi, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wrocław.
- Rozporządzenie Komisji z 3 listopada 2008, Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1126/2008 z 3 listopada 2008 r. przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady, Dz. Urz. UE. L. 2008.320.1 ze zm.
- Rozporządzenie z 2 kwietnia 2012, Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z 2 kwietnia 2012 r. w sprawie udzielania przez Polską Agencję Rozwoju przedsiębiorczości pomocy finansowej w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007-2013, Dz.U. z 2012, poz. 438.
- UoR, Ustawa z 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r., poz. 330 ze zm.
- Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, Dz.U. z 2014 r., poz. 851 ze zm.
- Ustawa z 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, tekst jedn. Dz.U. z 2014, poz.101 ze zm.
- Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, Dz.U. z 2012 r., poz. 361.
- Wyrok Sądu Najwyższego z 15 listopada 2002 r., sygn. V CKN 1354/00, LEX nr 77046.